

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ У СВІТЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

TRENDS OF THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE LAW IN UKRAINE IN THE LIGHT OF PROCESSES OF GLOBALIZATION

Кравець М.О., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри публічного права

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Питання глобалізації є досить актуальним у сучасному світі, тим паче для України. Завдяки глобалізаційним процесам відбувається налагоджування відносин і «будується» взаєморозуміння між країнами. Розвиток адміністративного права у світлі глобалізаційних процесів здійснюється завдяки впливу світових досліджень та практики на управління державою. Останнім часом більшість країн зацікавилася глобалізацією адміністративного права, бо, скоріш за все, воно призведе до формування єдиної політичної мови.

Сучасні проблеми, які стосуються адміністративно-правових відносин, вимагають прийняття абсолютно нових рішень. Загалом, адміністративне право традиційно розглядається як галузь права, котра тісно пов'язана з національною державою. Зрозуміло, що завдяки своїм національним особливостям адміністративне право розвивається в кожній країні по-своєму. До таких особливостей можна віднести: Конституцію, механізми здійснення державного управління, види та форми зовнішнього нагляду за діяльністю державного управління тощо.

Що стосується процесу глобалізації, то нині у світі формуються спільні завдання для країн, котрі зачіпають сферу регулювання адміністративного права. Наприклад, аналізуючи державне управління в європейських країнах, можна побачити, що між Україною та іншими державами є схожість у питанні стосовно захисту прав людини та громадянина. Окрім цього, відбувається дотримання країнами принципів управління: принципу гуманізму, принципу справедливості, принципу рівності тощо.

Питання глобалізації адміністративного права зацікавило також учених різних країн. Завдяки дослідникам можна подивитися на проблему з наукової точки зору та запобігти її формуванню. Окрім цього, завдяки їхнім працям створюються нові напрями розвитку певної сфери життя. Останнім часом можна побачити, що праця, які стосуються глобалізації адміністративного права, стає все більше, що свідчить про швидке отримання позитивних рішень у даному питанні.

Статтю присвячено огляду сучасних тенденцій розвитку адміністративного права в Україні у світлі глобалізації. Завдяки дослідженню даного питання було зроблено висновок, що не лише адміністративне право України, але й адміністративне право інших країн є динамічним, а тому знаходиться в постійному розвитку. У результаті дослідження було визначено, що розвиток адміністративного права в Україні здійснюється відповідно до останніх тенденцій адміністративного права в Європі та світі.

Ключові слова: адміністративне право, розвиток, глобалізаційні процеси, вдосконалення країни, глобальне адміністративне право.

The issue of globalization is quite relevant in today's world, especially for Ukraine. Due to globalization processes, relations are being established and mutual understanding between countries is being "built". The development of administrative law in the light of globalization processes is due to the influence of world research and practice on government. Recently, most countries have become interested in the globalization of administrative law, because it is likely to lead to the formation of a single political language.

The purpose of this scientific article is to clearly define the need for the development of administrative law in the light of globalization processes in Ukraine.

Modern problems concerning administrative and legal relations require the adoption of completely new solutions. In general, administrative law is traditionally seen as a branch of law that is closely related to the nation state. It is clear that due to its national characteristics, administrative law is developing, in each country, in its own way. Such features include: the Constitution, mechanisms for public administration, types and forms of external oversight of public administration, and so on.

As for the process of globalization, today, the world is forming common challenges for countries that affect the regulation of administrative law. For example, analyzing public administration in European countries, we can see that there are similarities between Ukraine and other countries in the issue of protection of human and civil rights. In addition, countries adhere to the principles of governance, such as the principle of humanism, the principle of justice, the principle of equality, and so on.

The issue of globalization of administrative law has also interested scholars from different countries. Thanks to researchers, it is possible to look at the problem from a scientific point of view and prevent its formation. In addition, thanks to their work, new directions of development of a certain sphere of life are created. Recently, we can see that the work on the globalization of administrative law is becoming more and more, which indicates the rapid receipt of positive decisions on this issue.

This article is devoted to an overview of current trends in the development of administrative law in Ukraine in the light of globalization.

Thanks to the study of this issue, it was concluded that not only the administrative law of Ukraine, but also the administrative law of other countries is dynamic, and therefore is in constant development. According to research, it was determined that the development of administrative law in Ukraine is carried out in accordance with the latest trends in administrative law in Europe and the world.

Key words: administrative law, development, globalization processes, improvement of the country, global administrative law.

З часу становлення України як окремої єдиної та незалежної країни відбулися різноманітні зміни в політичній, економічній, соціальній та інших сферах життя населення. Завдяки бажанням громадян вносити щось нове відбувається прогрес держави як усередині, так і ззовні. Починаючи з прийняття Конституції в 1996 році, можна спостерігати неймовірні дії влади, котрі вдосконалюють життя і відновлюють різноманітні права людини та громадянина.

Варто зазначити, що в період перебудови було вибрано кілька напрямів для розвитку та змін. Найважливішою метою тодішньої влади було збереження досягнутого рівня життя суспільства, покращення життя населення та зміцнення позиції України на світовій арені. Одним із головних напрямів таких дій є спрямованість на захист та охорону

прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення верховенства права всіх сфер життя населення. Загалом, як можна зрозуміти, з часу створення держави Україна і дотепер відбувається стрімке державне будівництво.

Згадуючи про верховенство права, варто нагадати, що, переглядаючи історичні дані, можна побачити вплив права на різні процеси країни всередині та за її межами. Певна кількість дослідників широко вивчають кожну галузь права, але інколи недооцінюють важливість адміністративного права. Такий факт є досить дивним, оскільки завдяки адміністративному праву, а саме механізмам адміністративно-правового регулювання та його основам, відбувається постійний розвиток демократії, забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб тощо.

Завдяки адміністративному праву відбувається виникнення, становлення та функціонування окремих правових норм, що пов'язані з управлінням. Управління у свою чергу зароджується лише тоді, коли суспільство досягає певного рівня розвитку, а також воно є результатом покращення матеріальної та духовної культури. Можна впевнено сказати, що управління є невід'ємним атрибутом суспільного життя, оскільки завдяки ньому здійснюється впорядкування відносин між людьми та відбувається координуючий вплив на соціальну сферу. Але не варто нехтувати новими дослідженнями вчених, котрі стверджують, що в час здобуття Україною незалежності та зародження демократичного населення дане право регулює не лише управлінські відносини, але й відносини, котрі виникають під час здійснення правосуддя у формі адміністративного судочинства, відносини адміністративної відповідальності [1, с. 121–123].

Метою наукової статті є чітке визначення необхідності розвитку адміністративного права у світлі глобалізаційних процесів в Україні.

Питанням глобалізації адміністративного права в Україні займалися: Р.В. Войтович, А.Г. Соломаха, І. Бородін, а також інші вітчизняні та зарубіжні вчені.

Нині адміністративним правом варто вважати галузь права, котра залежить значною мірою від національних особливостей окремої держави. Наприклад, особливості країни залежать від законодавства, а саме від конституції, тому під час дослідження адміністративного права в інших країнах можна побачити певні відмінності з Конституцією України. Водночас неможливо не звернути увагу на сучасні глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі та змінюють завдання у сфері адміністративно-правового регулювання, що є спільними для багатьох держав. Яскравим прикладом є захист прав людини у сфері управління. Насамперед для більш кращого дослідження даного питання варто розглянути поняття «глобалізаційні процеси».

Питання глобалізації цікавило і продовжує цікавити багатьох учених та дослідників. Стосовно цього поняття відбувалися багаторічні наукові конфлікти. Нині більшість із науковців погоджуються з твердженням, що процес глобалізації – це процес реформатування вже існуючих сфер життя. У ХХІ столітті завдяки реформатуванню відбуваються:

- «виправлення» національних систем державного управління;

- зміни стратегій економічного, політичного та духовного розвитку, що породжують взаємозалежність світу;

- взаємозалежність країн допомагає розвиватися один одному;

- протистояння проблемам, котрі виникли в результаті змін, тощо.

Процес глобалізації виступає нині не лише в адміністративному праві, а й у будь-якому науково-дослідному питанні [2, с. 9–11].

Загалом, зміни, котрі сталися в нашій країні за останні десятиліття, вплинули не лише на всі сфери життєдіяльності держави, але й на населення. За всі роки незалежності країни було озайомлено та внесено зміни в теоретичні та методологічні основи правових наук, тим паче в адміністративне право. Під час таких змін було проаналізовано Українську державу, об'єктивні закономірності й тенденції історичного розвитку. Проте натепер обов'язковим є комплексне дослідження сучасних напрямів розвитку адміністративного права як галузі права. Головним призначенням даної науки є розроблення наукових висновків, рекомендацій і конкретних пропозицій щодо вдосконалення та посилення ефективності діючих адміністративно-правових норм і відповідних правових інститутів, що врешті-решт безпосередньо впливає на ефективність державно-управлінської діяльності.

Як уже було зазначено раніше, дослідники сучасності поставили дане питання на широке обговорення. Під час таких досліджень було визначено, що завдяки глобалізації створюються нові реформи в даній сфері, вдосконалюються інші. Окрім того, глобалізація адміністративного права України зачепила також законодавство та реформи інших розвинутих країн.

В умовах глобалізації адміністративне право має досить цікаві «перестановки», які змінили напрям. Наприклад, особливого значення набув демократизм, тоді як раніше за основу ставили відповідальність. Окрім цього, замість застарілих «рамок» ціниться гнучкість ситуації тощо.

Таким чином, зміни, котрі відбуваються завдяки глобалізаційним процесам, ставлять певні запитання та викликають інтерес стосовно вирішення проблеми та покращення життя суспільства. За допомогою таких процесів відбуваються зміни не лише всередині держави, але й за її межами, допомагаючи іншим країнам. Оскільки було згадано про важливий зв'язок між країнами, варто одразу розглянути проблеми, котрі стосуються і України, і її сусідів. Отже, найбільшими проблемами, які викликають зацікавленість щодо глобалізаційних процесів, є регулювання та інспектування міграційних процесів, протидія тероризму, контроль у мережі Інтернет, протидія міжнародній злочинності, спостереження за діяльністю посольств тощо, і на пошук найбільш ефективних способів їх розв'язання докладають зусиль учені багатьох держав. Але не варто вважати, що адміністративне право є досить «простим», оскільки його дослідження є надзвичайно складним напрямом, бо пов'язане з національною державою.

Як уже було зазначено вище, нині адміністративне право перебуває в стадії глибокого реформування, що відбувається завдяки таким причинам:

- прийняття Конституції України 1996 р., яка поділила державну владу на законодавчу, виконавчу і судову гілки;

- конституційне розмежування прав і обов'язків між суб'єктами державного управління;

- зміна практики формування і функціонування виконавчої влади;

- нове співвідношення політичної системи і публічного управління та ін.

Розглядаючи окремо адміністративне право, можна впевнено вказати, що воно є вкрай важливим за існування держави, а ще й в процесі глобалізації даного права висуваються нові вимоги до системи функціонування національних систем публічного адміністрування, на які покладаються всі сили для вирішення складних міжкультурних суперечностей, особливо тих, які виникають у процесі гармонізації механізмів спільного функціонування національних держав у світовому просторі, а отже, й узгодження відносин між державами та налагодження ефективних форм взаємодії. Завдяки даному процесу з'являється не лише концепція глобального адміністративного права, а й створюється універсальне визнання його принципів, стандартів, процедур і механізмів. Унаслідок такого вдосконалення з'являються транснаціональні елементи адміністративно-правового регулювання, які збільшують зв'язок між національним адміністративним правом та міжнародним адміністративним правом.

Не є секретом, що останні кілька років Україна має бажання потрапити в Європейський Союз, тому глобалізація адміністративного права нині є досить доречною. На думку іноземних дослідників, глобальне адміністративне право знаходиться на шляху зростання, тому, можливо, в Україні скоро з'являться глобальне екологічне право, глобальне право та глобальний конституціоналізм, права людини у глобальній публічній адміністрації тощо. Варто зазначити, що наша країна досить часто повторює практику закордонних країн [3, с. 128–129].

Доречно краще розглянути питання глобального адміністративного права. Отже, глобальним адміністративним правом є галузь права глобального рівня, котра врегулює правовідносини за участю специфічних суб'єктів глобального адміністративного права (міждержавні установи, неформальні міжурядові організації, урядові національні установи, публічно-правові утворення та приватні суб'єкти, які виконують публічні функції). Їхня діяльність регулює або має вплив на всі рівні адміністрацій (міжнародний, національний, регіональний, локальний) та колективи, громади, що лобюють публічні, локальні та інші інтереси в національних країнах, їхні мережі та взаємодію. Предметом даного права є не лише діяльність адміністрацій та відносини між суб'єктами глобального адміністративного права різних рівнів, але й відносини суб'єктів із зовнішнім середовищем.

Формування глобального адміністративного права спричинене потребами інтеграції та уніфікації, зіставлення різних історично складених правових принципів, стандартів, цінностей, пріоритетів, концепцій, що сформовані правовими доктринами суверенних країн, з метою визначення на світовому рівні справедливих правил існування та застосування їх у міжнародних угодах, договорах [4, с. 280–281]. Вчені інших країн, котрі досліджували та продовжують досліджувати вплив глобалізаційних процесів на адміністративне право та формування глобального адміністративного права, стверджують, що такі процеси сприятимуть своєрідній структуризації управління.

Загалом, питання формування глобального адміністративного права та впливу глобалізаційних процесів на таке право досить спірні. З одного боку, глобальне адміністративне право – своєрідний новий регуляторний простір, що розвивається, який відрізняється від традиційних міжнародно-правових режимів та внутрішнього адміністративного права. З іншого боку, воно знаходиться на шляху на набуття однаковості серед країн. Що стосується поняття «глобалізація», то це є дещо суперечливим процесом у нашій країні, оскільки, з одного боку, вона відкриває нові можливості для політичного та державно-управлінського дискурсу, а з другого – загострює існуючі або породжує нові проблеми світового розвитку. Загалом, процес глобалізації ставить під питання можливість нормального функціонування механізмів відтворення суспільного життя, стабільності системи міжнародних відносин, сталості світоустрою. Нині до таких проблем варто віднести екологію, розвиток, структуру, світоустрій та соціальну справедливість.

Зазначимо, що процес глобалізації є невідворотним, але й необхідним процесом. Оскільки нині, у XXI ст., відбувається постійний розвиток усіх сфер життя, дивним було б, якби не вдосконалювалася правова сфера. Якщо розглядати процес глобалізації в широкому значенні, то його можна назвати системою, котра передає та взаємобмінюється інформацією між поколіннями та народами [5, с. 5–16].

Як вже зазначалося раніше, процес глобалізації є необхідним, особливо в адміністративному праві, оскільки завдяки ньому відбувається формування єдиного політичного простору, який забезпечить вироблення єдиної політичної мови, яка у свою чергу побудує взаєморозуміння між країнами і «перекреслить» велику кількість проблем. Яскравим прикладом необхідності вироблення такої мови є непорозуміння між Україною та деякими країнами Європи.

Натепер вкрай складним питанням для нашої країни є пошук принципів та механізмів налагодження взаємозв'язків із глобальним світом, тому Україна прагне якнайшвидше інтегруватись у глобальний простір.

Отже, провівши певне дослідження, можна чітко зазначити основні тенденції розвитку адміністративного права у світі глобалізаційних процесів. Такими тенденціями є:

1. Нормалізація та адаптація адміністративного права, що полягає в бажанні країн «зрівняти» адміністративно-правове регулювання. Натепер важко уявити таку гармонізацію, оскільки країни знаходяться на різних рівнях удосконалення;

2. Взаємне дотримання міжнародних принципів. Яскравим прикладом є принцип справедливості, який діє в більшості країн;

3. Праці науковців і дослідників, котрі аналізують існуючі проблеми та допомагають їх вирішенню, а також вносять свої пропозиції стосовно вдосконалення різних сфер, у даному випадку адміністративного права;

4. Налаштування взаємозалежності між країнами тощо.

Таким чином, процес глобалізації сьогодні є важливим. Важко уявити існування будь-якої країни Європи без дотримання світових «підказок». Нині питання глобалізації адміністративного права є питанням, котре призведе до стрімкого зростання країни і налагодження відносин між державами. Останнім часом більшість політиків європейських країн, у тому числі України, зацікавилися процесом глобалізації як рушійною силою, яка дасть неймовірні результати, і є надія, що досить скоро ми їх побачимо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородін І., Шапенко Л. Еволюція адміністративного права України. *European political and law discourse*. 2016. № 3 (2). С. 121–125. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21849/1/Бородін_Шапенко.PDF
2. Войтович Р.В. Глобалізаційні процеси в сучасному світі : навч.-метод. Матеріали. Київ : НАДУ, 2013. С. 52.
3. Радішевська О.Р. Вплив процесу глобалізації на національне адміністративне право: міжнародно-правовий дискурс. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 126–132.
4. Соломаха А.Г. Сучасні тенденції розвитку науки адміністративного права. Київ : *Держава і право*. Вип. 50. С. 278–283.
5. Войтович Р.В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. С. 680.